

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollegium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Türelmetlenség.

E lap előző számában ezen a helyen a vallási békéről volt szó s aligha lehet megcáfolni a cikk tétéleit, hogy egyrészt e hazában mindegyik vallásfelekezet érdeke a felekezetközi békét követeli s másrészt e béke fenntartása és biztosítása tekintetében a protestantizmusnak nagy és nemes hivatása van.

Az is igaz, hogy mennél tökéletesebben tudja a protestantizmus e hivatást betölteni, annál inkább ismerik fel kiváló nagy értékét a kívül állók is. Azonban épen itt merül fel lelkemben az aggodalom: hogyan legyen képes a protestantizmus a vallásfelekezetek közötti béke biztosítója lenni, mikor önmaga kebelében sincs igazi egyetértés és bizalom, sőt a türelmetlenségnek, egymás elleni harcra készségnek lépten-nyomon szomorú példáit tapasztaljuk.

Nem akarok arról szólni, hogy a protestantizmus két ága között nem a közeledés, hanem inkább az eltávolodás jeleit látni s az érzések melegebbé forrasztására a nagy jubiláris esztendő sem volt alkalmas. Nem még arról sem, hogy ugyanazon egyházhoz tartozó intézmények között csodálatos, némelykor szinte betegesnek mondható féltékenység és ellenszenv mutatkozik. Csak arra a — sajnos — igen sűrű esetre gondolok, amikor az egyik ember támad a másik ember ellen, kétségbe vonva annak nemcsak objektív igazságát, de subjektív jóhiszeműségét és jószándékát is.

Ennek a tapasztalása engem felettébb aggaszt, mert én a gyűlölködő fegyvercsörtetésekben nem azt látok, amit legtöbb embertársam: keresztyéntelen, krisztusellenes, sőt istentelen szeretethiányt, pogány, ördögi ártani akarást, hanem ezeknél sokkal nagyobb veszedelmet: korlátoltságot és intelligenciahiányt.

Nagyobb veszedelmet, — mondom — mert a rosszlelkű, kártékony emberektől könnyebb megtisztítani az egyházat. Ilyenek azok közt, akik mégis csak a Krisztus tanításának hatása alatt állnak, nem

is lehetnek igen sokan, hiszen lehetetlen az evangélium jobbitó, léleknevesítő hatását föl nem tenni. Amellett a rossz hajlamú embert — ha csak nem betegség a rossz hajlandóságok szülője — fel lehet világcsítani, meg lehet győzni s ha mindez nem használ: meg kell büntetni és ezzel ártalmatlanná tenni: de a korlátolt, az intelligencia nélküli emberrel szemben ezeknek az eszközöknek nincsen helye.

Nagyobb veszedelmet — mondom — mint az, hogy rossz emberek nagyobb számmal vezető szerephez jussanak a Krisztus egyházában, elképzelni sem lehet. Ha egy-egy kivételképen juthatna nagyobb befolyáshoz, ott vannak körülte a többi jók, hogy ellensúlyozzák, ártalmas voltát megakadályozzák. Ám azt, hogy korlátolt, intelligencia nélküli emberek kerüljenek az ügyek élére, azt bármely emberi társas alakulatban, az egyházban is, csak akkor lehet megakadályozni, ha általában a tagok közt nincsenek, vagy csak elenyésző csekély számmal vannak ilyenek. Az intelligencia hiányát csak az intelligens emberek, a korlátoltságot csak a szélesebb látókörűek ismerik fel s ha a vezető szerepben levők értelmi tekintetben nem állnak elég magas színvonalon, abból az egésznek szellemi képességeire is szomorú következtetést lehet vonni.

Emiatt látom én szomorú szívvel a mi egyházunknak sokszor igen is vezető helyre tolt embereinél a szilaj hareszomját. Az egyik csalatkozhatatlannak gondolja magát s azt hiszi, hogy amit ő igazságnak kiokoskodott, azt mindig s mindenáron kürtölni kell, ha mások pukkadnak is tőle; sőt ha pukkadnak: annál inkább, mert hiszen a csalatkozhatatlan igazság csak így hódíthat. A másik — jelszó után indul s különben tiszteletreméltó szent lendülettel az irányító jelszót egyedül üdvözítőnek tartván, dönt-borogat, mihelyt embertársa nem borul a földig annak hallatára. A harmadik megváltót lát valami suszterben s kész bürookra menni azzal, ki e bálványt bírálni meri. A negyedik megfordítva: Belzebubnak néz egy jámbor szatócsot s kész mártirhalált halni, csak azt elpusztíthassa. Az ötödik... De mért részletezzünk

tovább: a mindenáron verekedni vágyó emberek Don Quijote óta mind hibásan látnak.

Azoka zsidók, kik Pilátus előtt „feszítsd meg!”-et kiáltottak, nem voltak rossz emberek. Csak nem értették a Krisztust.

Tárca

A protestantizmus történeti jelentősége.

Írta és a reformáció 400. évfordulójának emlékünnepevényén 1917 november 25-én a munkácsi református templomban felolvasta dr. Tarczy Károly református főgondnok.

(Folytatás és vége.)

Régi közmondás, mélyen tisztelt ünneplő közönség, hogy evés közben jön meg az étvágy, s íme, a lelkiismereti és politikai szabadságot már csak egy hajszál választja el, s ez meg is látszik az eseményeken csakhamar, mert Németországban épen úgy, mint a többi országokban megkezdődő parasztlázadások zászlóin íme már csak a *szabadság* szó van felírva, s az első protestánsok azt hangoztatják, hogy „megvédik a közös szabadságot, s felszabadítják a régtől fogva szolgaságban sanyalódó német hazát”.

Luthernek tehát még csak *nemzeti* egyháza van ugyan, de társának, Huttennek már *német* hadsereg, s a népnek már *német* birodalom kell. Mi ez hát, ha a középkor vallási internacionalizmusa helyett nem az a *nemzeti eszme*, melynek jegyében ma is harcolunk?! S mi ez a hang, ha nem a ködös Albion földjén tetet öltő *gazdasági reformációnak*: mai szóval *szocializmusnak* az első csirája?!

S ha egy alkatrész: *demokrácia* nincs még benne elég, azt is bőven ad hozzá Kálvin svájci reformációja, ki Genfben egy ideális, de amellet szigorúan demokratikus politéiat (kis államot) teremt, melynél az államügyek elintézésébe közvetlen vagy közvetve minden polgár egyformán beleszólhat.

Ma, amikor ugyancsak benne vagyunk a demokratikus kívánalmak hangoztatásába, ma kérdezem meg, mélyen tisztelt ünneplő közönség, van-e több demokrácia a legújabb kór bármelyik intézményében, mint épen a kálvinista egyházban, annak organizmusában, ahol a legutolsó falusi egyház egyszerű *férfi* vagy *nő* tagja épen annyi joggal szólhat bele az egyházi ügyek intézésébe, mint a leghatalmasabb?! S hol volt meg a legrövidebb és leghamarabb a legjobbnak elfogadott, népképviselői alapuló parlamentáris rendszer, ha nem a kálvini egyháznak kis törvényhozó testületeiben: a presbiteriumokban?!

Különben nem is folytatnom tovább, mert szinte hallom az ellenvetést, hogy mindezt sem Luther, sem a reformátorok nem tudták, nem látták előre!

De hiszen Kolumbus sem sejtette, hogy mit fedezett fel, a franciák sem gondoltak a Bastille bevételekor arra, hogy új ideálokat adnak az embe-

riségnek, Petőfi sem állapította meg társaival március 15-én előre, hogy a vérnélküli forradalom legszébb napjával fogják megajándékozni a magyar nemzetet, s Marx sem gondolta, hogy szocialista elméletével az egész világ gondolkozását fogja megváltoztatni.

A történetírás előtt, mélyen tisztelt ünneplő közönség, csak az a fontos, hogy mindez a reformáció következménye, s épen ez adja meg a protestantizmus világtörténelmi jelentőségét.

Tény, hogy ez a dátum 1517 október 31-ike egyideig csak a protestánsok dátuma volt, de ma már a világtörténelemé épen úgy, mint a vallásháborúk valamennyi eseménye.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség! Mint végzett historikus, s mint kezdő történettanár jártam e történelmi események színhelyén. Ültem azon a kikoptatott deszkán, mely Luthernek kényelmes ülőhelyül szolgált, s feljutottam valahogy Melanchthon szobájába is, annak mai fogalmak szerint igen primitív lépcsőjén, s ez a meghatóan egyszerű környezet épen úgy gondolkodásra készítette, mint, mikor a vártemplomban Luther egyszerű sírja mellett állva — a költő szavai szerint — „vizének mélységeit” vizsgáltam.

Mi is az oka annak, hogy a reformáció, e tisztán szellemi erejökre támaszkodó emberek munkája, minden európai államban — az északiakban épen úgy, mint a déliekben — olyan hamar elterjedt, a népek lelkében olyan gyorsan utat talált?!

Meggyőződésem szerint a nemzeti nyelven való érintkezés hatalmas fegyverén kívül nem lehet ennek más magyarázata, mint az, hogy *a protestantizmus minden országban gyorsan tudott asszimilálódni, egybejörni a nemzeti törekvésekkel*. Mindjárt természetesebbnek fogjuk ezt találni, ha a tételt egy kissé közelebből megvizsgáljuk.

Mi sorsa volt a 16-ik században a *népeknek* mindenütt, s első sorban Magyarországon?! Elnyomatás, nyomor, nálunk pláne török és német járommal fűszerezve. S mi jutott osztályrészül a protestantizmusnak nálunk és mindenütt?! Üldözés, elnyomatás, keserűség, a hithez való hűségért, állhatatosságért börtön és gályarabság. Nem mi mondjuk, hanem a katolikus Márki történetíró, hogy a magyar protestantizmusnak épen abban van az ereje és történelmi szerepe, hogy egyszerre küzdött a vallási és az alkotmányos elnyomatás ellen.

Nem is lehet ezt másképen elképzelni! Hiszen, ha egy protestánst vallásáért börtönbe vetettek, azt, mint magyar embert politikai szabadságában is épen olyan súlyosan megsértették.

Ezt a helyzetet ismerték fel Bocskay, Bethlen, Rákóczy György erdélyi fejedelmek, mikor vallási és alkotmányos szabadságunk védelmére fegyvert fogtak; ezért szövetkezett a katolikus Wesselényi

nádor a protestáns főurakkal, s ezért állt a kath. II. Rákóczi Ferenc nagyobbbrészt protestáns kurucai élére *pro patria et libertate*.

Mint ember, mélyen tisztelt ünneplő közönség, talán kérdezhetné valaki ezek után tőlem, hogy mi lenne vagy lett volna tehát Magyarországból akkor, ha a protestantizmus el nem terjed, védelmére nem kél, — de én mint historikus, akkor is csak azt felelhetném, hogy a történetírás nem a lehetőségeket, hanem a tényeket vizsgálja; e négy század eseményei pedig világosan bebizonyították, hogy a magyarságnak és a protestantizmusnak a története és szerepe úgy össze van forrva, mint trikolorunk színei, úgy össze van növe, mint a magas jegenyére felfutó borostyán.

Sorsukban nem is az első század volt a legrosszabb. Mikor az első százados évfordulót megérték (1617), elég jól ment a sorsuk, mert épen a Bocskay-féle bécsi béke áldásait élvezték s Bethlen Gábor ült az erdélyi trónon.

Mikor a második évszázad virradt fel rájuk (1717), a szabadságnak Nagymajténynál letörött zászlója alatt az elvesztett vallási szabadságot is siratták. Hiszen a germanizáló Mária Teréziának korántsem állhatott érdekében, hogy a *magyarságot* erősítse! Már pedig az tudni való dolog, hogy, ha minden magyar ember nem is protestáns, *de, minden protestáns jó magyar ember!*

Igen, mélyen tisztelt ünneplő közönség, a szabadságára és jogaira féltékeny, múltjára büszke magyar, ki hazájához és királyához azzal a törhetetlen kitartással és tántoríthatatlan hűséggel és szeretettel ragaszkodik, amelyet hitéért üldözött őseitől örökölt.

Épen ezért, ha a harmadik század még (1817) zavarosan telt is el e maroknyi protestáns fölött, annál jobban megérdemli, hogy most e negyedik száz éves fordulónál az 1848-iki XX. törvénycikk approbálásával a teljes vallási egyenlőség áldásait élvezhesse, hiszen Magyarország, közelebről a kis Erdély volt az a föld egész Európában, ahol először iktatták törvénybe a vallásszabadságot (1562).

S mit mondjunk ezek után, mélyen tisztelt ünneplő közönség, a mi munkácsi protestáns egyházunkról?!

Amilyen alkatrészekből áll itt előttem ez a pohár víz, ugyebár olyan alkatrészekből áll külön-külön annak minden egyes cseppje.

Amilyen sorsa volt általában Magyarországon a protestantizmusnak, olyan szomorúan és dicsőségesen változatos története volt a mi kis egyházunknak, a mi porrá lett elődeinknek.

Érdekes történelmi jelenség, hogy a munkácsi református egyház a legelsőik között alakult meg, de még jellemzőbb, hogy feljebb a határ felé soha sem tudott magának új területet hódítani. Mert

minél közelebb megyünk a 16-ik századhoz, annál inkább a *magyarság* végső állomása ez a kis Munkács, s benne e még kisebb protestáns egyház a munkácsi várral együtt a magyar szónak és érzésnek védelmezője, terjesztője, ápolója, védőbástyája.

Ime, mélyen tisztelt ünneplő közönség, míg a munkácsi vár, misszióját befejezve, ma már csak mint történelmi emlék, mint a nagy magyar alföld szélén álló felkiáltójel múltjával, beomló bolthajtáisaival emlékeztet a haza iránt való kötelességeinkre, ez a kis protestáns egyház ellenben, ha nehezen is bár, de ma is élőszerűs szervezete, mely ma is a magyar szónak, a magyar kulturának termékeny melegágya.

Érdemek ezek, mélyen tisztelt ünneplő közönség, de ezen érdemekért ez a kis protestáns egyház nem vár jutalmat, nem vár mást, csak a többi hatalmasabb és földi javakkal jobbanmegáldott hitfelekezetektől megértő jóindulatot, szeretetének a viszonzását, tagjaitól pedig az egyházhoz való törhetetlen ragaszkodást, az őseiktől örökölt és sohasem lankadó áldozatkésztséget, hogy ez a magyar protestantizmus s ez a kis egyház az idők végéig gyarapodjék és virágozzék.

*

Befejeztem beszédemet, mélyen tisztelt ünneplő közönség, s most már, ha akarnék, sem tudnék többet mondani, mert az apostol szavait idézve, a lelkem kész ugyan, de törekeny testem még erőtlen.¹ (Márk 14. 38.) Legyen tehát az utolsó szavam először a hála szava a jó Isten iránt azért a végtelen kegyelemért, hogy ezen beszédem megtartásával évek óta táplált vágyam beteljesedését mégis megengedte, s másodsor a köszöneté azért, hogy Önök engem ennyi ideig becses türelmükkel megajándékoztak és meghallgattak.

Új életem legszebb sikerei közé számítanám, ha sikerült volna szavaimmal Önökben az érzelmeknek azon húrjait megrezegtetni, melyek engem ezen nevezetes évforduló ideje alatt olyan őszintén áthattottak.

Egyház

A lelkészi pálya vonzóvá tétele.

A Debreczeni Prot. Lap jelen évi 3. számában N—n okos és szép cikket adott közre, melyet örömmel, sőt élvezettel olvastam, bár minden pontjában alá nem írom. Végre egy egészséges, tiszta gondolkodású ember, kinek jó szeme, gyakorlati érzéke, megfelelő látóköre van a bőbeszédűségtől mentes toll ereje és finomsága mellett! Okos megjegyzései közül kiválik az, amit a lelkészi állás vonzóvá tételéről

¹ Előadó október 15-től nov. 1-ig nagy beteg volt.

*

mond, állítván, hogy a református lelkészek sem fizetése, sem társadalmi állása nem olyan, hogy e pályára művelt, úri családok gyermekei, vagy kiválóbb tehetségű ifjak léphetnének. Ez teljesen igaz. De nem fogadhatom el cikkírók azt az állítását, hogy a lelkészi állás azért volna híjjával a közbecsültetésnek (ha ugyan híjjával van!), vagy hogy azért nem bírna elegendő vonzó erővel a kiválóbb ifjakra nézve, mert a „megtörlés” nem elég szigorú ott, hol bünt, romlottságot kell irtani. Hiszen a pályátkereső ifjak ilyen szempontokkal nem igen szoktak jövele törődni. Azért csak annál maradjunk meg, hogy a lelkészek nincs olyan fizetése, mely hozzá méltó volna és amely neki a társadalomban kellő helyet biztosítana. Az anyagi szegénység sok esetben szülője a szellem, a lélek szegénységének is; a gondok, bajok által nyűgözött elme, ha még olyan gazdag is, eszközök hiánya miatt elsatnyul. És bizony, a szellemi gyámoltalanság, kiskorúság nem szerez közbecsültetést stb. Aztán ami fizetése van is a lelkésznek, az is sok esetben az állásnak von le a tekintélyéből, mert függési viszonyt jelent a fizetést adó hívekkel szemben, kik ezt nagyon is jól tudják s ottan-ottan ki is használják.

Első teendő volna azért, mint N—n bölcsen mondja, a lelkészi fizetések korszerű rendezése. Rendes lelkészi javadalomnak a mai kor igényei szerint hatezer koronán alul állani nem lehet a lakáson és naturálékon kívül. Ez 5—5 évenként 2—2 ezer koronával emelkedő 12 ezer koronáig. Aztán városokon drágasági pótlék szükséges. A családi helyzet is figyelemreméltó és kivált a gyermekek neveltetése az, amely tetemesebb gyámolítást igényel. Az özvegy és árva kellő gondozása hasonlóan első fontosságú ügyeink közé tartozik.

Hogy mindezen célokra honnan veszünk pénzt? Hát először is egy közös pénztár volna alkotandó, ahova az egyházak a maguk készpénz-adójukat beszolgáltatnák, s ahonnan a lelkészek igényei fedeztetnének. Aztán ami nem futná, azt államsegélyből kellene behozni. Vagy még inkább az összes szükségletek az 1848. XX. törvénycikk szerint az állam által volnának fedezendőek, de emellett az egyházak a szokott évi pénzdókat a közpénztárba szolgáltatnák be. Én épen nem látom át, mi veszély van abban, ha államsegélyt kapunk s a sok szegény hívek „kegyelemkenyerétől” szabadulunk. Bihari Lajos kollegám nagyon is idealiter fogja fel a legtöbb esetben épen nem ideális hívek helyzetét, gondolkodását az egyházfentartás dolgában. Valamikor, hajdan, csakugyan úgy érzett és cselekedett is a mi népünk; a beldog egyszerűség paradicsomi szép világában... De ma, a repülőgépek stb. korszakában ily érületvilág alig van. Tempora mutantur! Ha valaha, most hallatszik minden felől a rideg epikurista bölcsesség: lélek, lélek; de hogy élek?!

De hiszen Bihari Lajos kollega is csak az államsegélynél állapotodik meg legutoljára. E nélkül korszerű fizetésrendezés elképzelhetetlen és egyházunk virágzó jövőjéről álmodni sem igen lehet. Az anyagiakon kívül azonban szükség van a lelkészek korszerű nevelésére is, amint azt N—n futólag érinti.

Végül mindneesetre megóvandó volna a lelkész attól a prófétai bizonytalan, sőt sokszor keserű sorstól, melyet már az ótestamentum is az ingatag jellemű s hálátlan nép által való megkövezéssel szokott kapcsolatba hozni. Mert ez a lelkészi pályát nem hogy vonzóvá tenné, sőt attól elriaszt. A református lelkész életében ottan-ottan látjuk ismétlődni a Miltiades esetét, kit is Madách szerint a demagógia brutalizmusa buktat el. Ifjaink tehát visszariadnak a papi pályától, mivel látják, hogy világi pályán még tanítóink, jegyzőink is ki vannak vonva a népszeszély megalázó érvényesülése stb. alól, holott a lelkész azzal szemben védtelen, sőt annak jóformán ki van szolgáltatva. És valljuk meg, hogy ez nem is lehet kecsesítő arra az ifjúra, kit belső vonzalom, vagy külső kényszer nem hajt a krisztusi iga fölvételére, a tövis koszorú hordozására. Mert ösmerem a krisztusi parancsot: galambszelídség, kigyói okosság; de ezeket maga Krisztus sem alkalmazta a farizeusokkal szemben, sőt a kufárokat még a templomból is kiostorozta. Ám a mi törvényünk kivette papjaink kezéből ezt az ostort s oda adta a mindig gyermeknép kezébe, hogy azzal a lelkészi állás megalázására visszaéljen, mivelhogy a népről maga az Úr Jézus ki-mondotta, hogy nem tudja, mit cselekszik.

Hajdan a református lelkész megfenyíthette a maga híveit, penitenciát tartathatott velök; a templomból, sőt az egyházból is kitilthatta őket. Ezzel a fegyverrel a zsidó és katolikus pap sikeresen él... Csak mi, a szigorú erkölcsű Kálvinnak, az egyházi disciplina nagynevű megteremtőjének utódai reszketünk, ha egy-egy hitvány tag, egy-egy Judás kibotlik közülünk. Mintha a numerikus szempontokat fölibe helyeznők az erkölcsi legszentebb érdekeknek! Nem csoda aztán, ha ilyen irányzat mellett egyre jobban uralkodik közöttünk az egyházi demagógia, mely — ha a lelkész vele megalkudni nem tud, kiszajátítja az ú. n. „népakarat”-ot s halálra keresi a lelkészt, Madách demagógja gyanánt oda kiáltván a gyámoltalan népnek: Kiáltsatok halált, vagy bérletemből hurcolkodjatok ki!

Hogy tehát ifjainkra nézve vonzó lehessen, a lelkészi állást meg kell védeni a demagógia ellen; nem szabad a lelkészre mindenféle érett és éretlen elemet rászabadítani s az állást „szent” jellegétől megfosztani. Fegyelmi eljárás lelkész ellen csak erkölcsi bűn, vagy szántszándékos kötelességszegés esetén volna indítható, de nem egyesek közvetlen panaszára, hanem p. o. presbiterium útján, vagy kanonika vizitáció előtt jelentve, hol a panasz komoly

és szükséges volta azonnal elbíráható... Lelkész felett pedig csak lelkészek ítékezzenek s az ítélet csak akkor legyen nyilvános, ha az felmentő volt, vagy az elítélt már más egyházban sem alkalmazható. Nyugdíjazás csak erkölcsileg tönkrement lelkészekre nézve van helyén; más esetben a tarpeji szikla históriája ismétlődhetik.

Aztán látjuk, hogy a katolikus pap a saját paróchiáján leélheti egész életét, káplánok kíségetése mellett. Nálunk ez lassankint teljességgel lehetetlen lesz. Pedig a szokott munkamezőről, hova minden emlék köt, bizony nem mindig kedves a távozás. Holott máskülönben is szükséges volna, hogy az egyházi élet fölfrissítése céljából káplánságok szerveztessenek minden 20 évet egy helyen eltöltött lelkész mellett és pedig hivatalból, a lelkész nagyobb megterhelése nélkül. Ugyancsak szükséges missziós papok képzéséről s munkábaállításáról, valamint a hitoktatókról is gondoskodni. És mindezek életrehívásának az ideje most vagyon, mikor az 1848. XX. törvénycikk végrehajtása napirendre van tűzve. Ha aztán a fentieket sikerül megvalósítanunk, akkor a lelkészi pálya keresett, vonzó leendő egyházunk virágkora elkövetkezik úgy, amint azt mindnyáján szívünkben óhajtuk.

Gebe, 1918 január 28.

Szigethy Gyula,
református lelkész.

Közöltük az eszméletű cikket, bár fejtegetéseinek egy részével — különösen azokkal, melyek valóságos hierarchikus helyzetet kívánnak a lelkészek részére — egyet nem értünk.

Közélet

Egy özvegy papné.

Nagy boldogság volt ezelőtt félszázaddal a szatmármegyei kis csaholczi paróchián. Az udvaron piros arcú gyermekek játszadoztak, a házban a tiszteletes úr s tiszteletes asszony végezte munkáját. A környékbeli papságnak, földbirtokos osztálynak volt itt a találkozó helye. Jött a csapás: a kenyérkereső apát élete delén ragadta el a halál. Az özvegyen maradt papnénak 3 gyermekével ki kellett költözni a paróchiáról, ahol oly boldog volt. Éjtenapot összetéve dolgozott, küzdött, hogy ha bár leánykái rovására is, de az árván maradt család szemefényét, Ernőt kitaníttathassa. Milyen boldogság lesz, ha kitanul — megszűnik a nyomor. Ernő pedig tanult vasszorgalommal s szép eredményt ért el: erdőmérnök lett. Mint kiváló férfit, szakembert, erre az exponált vidékre, ide a határszélre, a szerbek, oláhok közé, Kevevárára helyezte a kincslár. A nyomor megszűnt; ismét boldogság költözött a kis családba; de nem sokáig tartott. Ernő hivatása áldozata lett. Egy hűvös őszi éjszakán kint az erdő-

ben hátgerince meghült; teste elnyomorodott; nyugdíjazták. A háború elején pedig a szerbek elől való menekülés alkalmával tüdőgyulladást kapott — meghalt. Itt maradt az özvegy papné, hogy mindenkitől elhagyatva, néhány korona kegydíjára utalva megfagyjon, vagy éhen pusztuljon, vagy: „öngyilkos legyen”. Kegydíja 600 korona. Kis szobácskájáért azonban 240 koronát, egy öl fáért 300 koronát kell fizetnie.

Kegyetlenül megnehezedett az idők járása felettünk. Amit lehet, segítek én is, de a kongruás papi fizetésből mire telik? Tegnap híveim látogatása közben hozzá is beléptem. Hideg, sötét szobában, kopott, rongyos — rongyos, mert egy karika cérna 30 korona — téli ruhájába beburkolózva, keservesen sírva találtam a 82 éves, öreg özvegy papnét. Asztalán egy kis darab száraz tengerikenyer s egy kis csésze felvizezett tej. A szívem majd megszakadt. Istenem! ha én elpusztulok, az én özvegyem is ilyen sorsra jut?! De nem csak az enyém, hanem mindnyájunk özvegyének ilyenek a kilátásai?!

Nem szégyenlem a nevét kiírni, hiszen nem az ő, hanem a mi szégyenünk, hogy özvegyeinket ilyen állapotban hagyjuk. Az özvegy papné: a 82 éves özv. Kiss Lajosné.

Megírtam mindezt, hogy részére segítséget kérjek. Nem azt akarom én, hogy az adakozással lelkész-társaimat terheljem, de lehetetlen az, hogy ha csak egy jómódú hívőjének is elmondja, ne kapna néhány fillért, hogy elküldje ide, hogy segítsünk egy szegény, öreg 82 éves özvegy papnén. Egy kis fáradságot kérek csak. Csupán annyit, hogy említsék meg híveiknek s megcímezve az utalványt, küldjék el lelkészi hivatalomba.

Úgy-e kérésem meghallgatásra talál? Hiszen az „özvegy papné” sorsa mindnyájunk feleségének a sorsa lehet!

Kevevára (Temes m.), 1918 január 31.

Demjén István,
református lelkész.

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár folyó évi 1. száma Gönczy Béla, Illyés István, Pap Kovács Ödön, Szabó Lajos, Vargha Kálmán ismert nevű egyházi beszéd íróktól közöl közönséges és alkalmi beszédeket. A *Theol. Értesítőben* dr. Veress István neveléstörténelmi dolgozata olvasható.

A Protestáns Szemle 1917. évi 9—10. kettős füzeté változatos tartalommal most jelent meg. A kellő színvonalú jubiláris kiadvány értékét azonban bántó módon csökkentik azok a tapintatlan, alaptalan és rossz célzatú elszólások, melyekkel *Referens* atyánk fia

a debreczeni írók érdemes munkásságát lecsékélyelni iparkodik. Nequid nimis.

A Debreczeni Képes Kalendárium 1918. évfolyama gazdag tartalommal jelent meg. Az ismeretterjesztő és szépirodalmi résznek leghosszabb és igen figyelemreméltó közleménye a „Debreczen város számadásai 1658—1682-ig” c. dolgozat Zoltai Lajos tollából. E 30 lapra terjedő tanulmány külön lenyomatban is megjelent.

A tiszáninneni református egyházkerület 1917 szeptember 18-án Miskolcson tartott őszi rendes közgyűlésének *jegyzőkönyve* Czinke István lelkészi főjegyző szerkesztésében Sárospatakon 160 lapon megjelent.

Magyarország címen folytatja pályáját az eddig *Ébresztő* néven ismert lapunk, amely megizmosodva most lépett a 18. évébe. E folyóirat társadalmi, irodalmi és művészeti havilap, amely egészséges világnézetével úgy a magyarságnak, mint a keresztyénységnek nagy szolgálatot tesz. Ajánljuk egyházunk minden egyes intelligens tagjának. Előfizetési ára egész évre 10 K. Kiadóhivatal: Budapest VIII. ker. Főherceg Sándor-utca 28.

Halottaink

Királydaróczi Asztalos György nagykarolyi lelkész, a legöregebb református lelképásztor a nagykarolyi egyházmegye egykori esperese, Szatmár vármegye törvényhatósági bizottságának, Nagykároly város képviselőtestületének legrégebb tagja, több egyházi, közművelődési és jótékonyági egyesület díszelnöke, illetőleg alapítója stb., életének 96., nagykarolyi lelképásztorkodásának 73. évében, folyó hó 10-én, minden szenvedés nélkül, csöndesen, jobblétre szenderült. Öt gyermeke, veje Berey József lelkész esperes, tíz unokája, tíz dédunokája, unokaöccse és nagykorú rokonsága gyászolja. Példás hűségű férj és családfele, áldozatkész, buzgó emberbarát, lánglelkedű honfi, ékeseszóló prédikátor, jó pásztor, nemes szívű, igazi keresztyén jellem volt. Életének értéke, működésének hatása maradandóan száll át nemzedékről nemzedékre, egyházban, társadalomban, családban egyaránt. Ez a tudat enyhíti a tisztes pátriárkai korban örök életre átköltözött igaz ember halála alkalmából kesergők gyászát, míg áldott emlékét méltóan megőrzi a hálás kegyelet.

Különfélék

Bolsevik jelölt címmel tisztelte meg a Budapesti Hírlap Jánosi Zoltánt, a Debreczen városi I. kerület új országgyűlési képviselőjét. A választási mozgalmakkal bőven foglalkozó hírlapi cikk egyéb részleteivel nem foglalkozunk, arra sem térünk ki, hogy

vajjon mit szólnak a debreczeni nagyszámú választópolgárok (— 862 közül 741 —), köztük egyetemi tanárok, bírák, állami tisztviselők ahoz a feltevéshez, hogy ők bolsevik jelöltet támogattak. Csak annyit jegyzünk meg, hogy bármily nagy szabadság van is a mi református egyházunkban, bolsevik, tehát kimondottan forradalmi, felforgató törekvések szolgálatába református lelkész még sem állhat. Amint hogy Jánosi Zoltán nem is áll. Mert az, hogy valaki a *szekularizációt* követeli, még nem bolsevikizmus, bármennyire annak hirdetik is bizonyos oldalról.

Katholikus sajtó fenntartása és támogatása tárgyában február hó elején a debreczeni róm. kath. főgimnázium dísztermében népes értekezlet volt, melyet Gróh Ferenc prépost, Szent-Királyi Tivadar dohánygyártó és Bernolák Nándor egyetemi tanár hívtak össze. Utóbbi volt az ügy előadója. Lám, katolikus testvéreink itt is, hol sokkal kevesebben vannak, tudnak érdeklődni a maguk szellemében dolgozó sajtó iránt. Mi pedig — régóta fennálló lap — a legnagyobb gondosság mellett is anyagi nehézségekkel küzdünk s ha *olvasónk* van is elég, az *előfizelési* pénz bizony gyéren gyűl. Debreczenben például nemcsak a dohánygyártások, de még egyházi szolgálatban levők sem igyekeznek lapunkat támogatni.

A keresztyén szocialista párt és a néppárt egyesült keresztyén szocialis néppárt címe alatt. A párt országgyűlési képviselő tagjai az egyesüléskor kimondott határozat szerint egyszersmind a 48-as alkotmánypártnak nevezett kormánypártnak is tagjai. Így aztán azok a néppárti képviselők lettek főispánok, kik most már a keresztyén szocialis néppárt tagjai, szintén tagjai a kormánypártnak is és megmaradhatnak főispánoknak. Legújabbban, mint olvassuk, a volt keresztyén szocialista pártnak egyik exponált tagja, aki most már ezek szerint keresztyén szocialis néppárti és így egyszersmind 48-as alkotmánypárti, lesz Esztergom megye főispánja. Úgy látszik, most már nemcsak a vallásban, hanem a pártpolitikában is lesznek az egységnek és többségnek matematikailag ki nem fejezhető csodálatos alakulásai.

Uj doktor. Papp Géza táborigyógyintézet főorvosa február 8-án a debreczeni tudományegyetemen az államtudományok tudorává avattatott. Gratulálunk.

Egy szép és istenes cselekedet. A háborús viszonyok a nagyállói református egyház — mint talán sok más gyülekezet — pénzügyi helyzetét is felborítván, szükségesnek mutatkozott az egyház függő kölcsöneinek a rendezése; ennélfogva a presbiterium elhatározta, hogy ingatlanságaiból egy különálló parcellát elárusít. A határozat megjelenése után megjelent Görömbei Péter lelkész előtt Paál György presbiter és gazdálkodó gondnok s azon ajánlatot tette, hogy ő a jelzett s eladásra szánt hét holdnyi

földet megveszi; azonnal ki is fizet érte 14,000 koronát oly módon, hogy a hét hold föld maradjon továbbra is érintetlenül az egyház nevében; ellenben azt kéri, hogy a holtigvaló haszonélvezeti jog az ő és neje Ivánka Erzsébet javára bekebeleztesse. Haláluk után a haszonélvezeti jog eltöröltetvén, a hét hold föld mint Paál György és Ivánka Erzsébet hagyománya tehermentesen maradjon a nagykállói egyház tulajdonában. A presbiterium az adományt hálás szívvel fogadta s az eljárás, a fokozatos egyházi hatóságok útján folyamatba tétetett. Valóban szép és istenes cselekedet. Talán azért is érdemes és méltó a nyilvánosság elé való hozatalra, hogy hátha — exemplum trahit!...

A máramaros—viski református egyházban a múlt, 1917. esztendő jó cselekedetben gazdag esztendő volt. A nagy jubileumi esztendőben, az Úrnak lelke csodás lehetőségeket váltott valóra. Mint tudósítónk írja, az annyi háborús nyomorúságot látott hívek nemcsak a kivetett 7000 korona egyházi adójukat fizették be a szokott pontossággal, hanem *több mint 12,200 korona kegyes adománnyal* erősítették, az őseiktől reájuk legdrágább örökségüi hagyott anyaszentegyházat. Az adományokból az úrasztali szentedényeket újították meg és az egyház jövő boldogulását szolgáló hatalmas reformációi alapítványt is létrehozták. Ez a jócselekedet, a 600 adózó egyént számláló egyházban fejenként 30 korona fizetését jelenti. Mindenesetre elismerés illeti a jó példaadó főgondnokot Héder Jánost és az egyháztanácsát, de mindenek felett hála és dicsőség örökkévaló Urunknak, Istenünknek.

Lapunk olvasóihoz. Az előfizetési díjak befizetésére vonatkozó kérésünknek nem sok eredménye volt. Még a múlt évről is jelentékeny összegű előfizetési és hirdetési díj követelése áll fenn lapunknak. Amennyiben az adósegély megérkeztéig egyházaink az előfizetést nem teljesíthetnék, annak jeléül tekintjük, hogy az egész évi előfizetési díjat a közelebről folyósítás alá kerülő adósegélyből kívánják elszámolni. Egyes olvasóink közül pedig a lapot a jövő számtól kezdve csak azoknak fogjuk küldeni, akik az előfizetési díjat 1918. évre beküldték.

A Református Katonák Lapja legújabb száma Haypál Benő budai lelkész szerkesztésében jelent meg értékes tartalommal. Ez a lap nagy missziót teljesít hadbavonult katonáink között, épen ezért felkérjük lelkésztársainkat és egyházunk tagjait, hogy adományaikkal a lap fennmaradását és virágzását elősegíteni kegyeskedjenek. Az adományokat Hörömpő Dezső konventi titkár (Budapest, VII., Abonyi-utca 21) címére kéri a kiadóhivatal.

A hódmezővásárhelyi református főgimnázium érdemes igazgatója, dr. Imre Lajos, akit a tanári-kar és előjárósága osztatlan bizalma és szeretete kísért hosszú igazgatói működésében, 35 évi tanárkodás

után, múlt év szeptember 1-én nyugalomba vonult. Helyét a tanintézet élén Nagy Sándor debreczeni születésű tanár foglalta el nagy ambícióval, nemes ügyszeretettel és a tanintézet fejlesztésére irányuló erős akarattal. Mindkettőre a kegyelem Urának áldó segedelmét kívánjuk, hogy dr. Imre a megérdemelt nyugodalmat, Nagy Sándor pedig nemes törekvésének kívánt sikerét sokáig élvezhesse.

A hódmezővásárhelyi református egyház ó-temp-lomi paróchiális körében a télen át hetenként 2 ízben, kedden és pénteken este 5—6 óra között bibliamagyarázatos istentiszteletek tartatnak, a hideg miatt az egyházi tanácsteremben, melyeket különösen az intelligens osztály női látogatnak nagy buzgalommal.

Hírek a karczagi egyházközségből. Az 1917. év nem tűnt el nyomtalanul egyházunk és iskoláink felett. Hitbuzgóságának szép jelét adta városunk és egyházunk egyik szülötte, néh. Veress Károly nyug. kir. kúriai bíró, amidőn Szegeden kelt végrendeletében a karczagi 41 hold réti földjét gimnáziumunkat végzett egy vagy két református vallású főiskolai tanuló tanulmányainak esetleg külföldön is végzésére fordítani rendelte. Ugyancsak ő azon végrendeletben 4000 korona készpénzbeli hagyományt tett a karczagi református népiskolában tanuló szegény gyermekek ruházatára. Özv. Kiss Lőrincné Sánta Sára unokája nevére 1000 koronás alapítványt tett a karczagi református főgimnáziumban létesítendő konviktusra, amelyre már tekintélyes alap áll rendelkezésre. Az egyháztanács is évi 200 koronát rendelt költségvetésileg e célra. Ugyancsak a debreczeni Ottó-árvaház részére évi 400 koronára kötelezte magát tíz évre az egyház. Az 1918. év is kedvezőleg indul a jótékony-ságot illetőleg. Az 1918. évi február hó 1-én tartott egyháztanács ülésében jelentette be az elnökség Csokay István volt presbiter ötezer koronás adományát egy külön harang készítésére. Ugyancsak ő az építendő új, második református templomra ezer koronával járult régebbi adományához. Özv. Kun Istvánné asszonynak pedig tíz darab Karczagi Népbank részvényről való adománya is tárgyalatott, árva, szegény népiskolai tanulók ruházatára. Vajha mind több-több ily lelkes és jócselekedettel bővülködő egyháztagról adhatnék hírt, akik nevöknek így igyekeznek emléket állítani. **B—s.**

Kántortanítóból állami tanító. Sólyom Ferenc nagybányai kántortanítót a miniszter az ottani állami elemi iskolához rendes tanítóvá nevezte ki.

A „Hangya“ fogyasztási és értékesítő szövetkezet a sárospataki főiskola javára 20,000 koronás alapítványt tett. E cselekedetével nemcsak jótékony-ságáról és nemes gondolkozásáról tett újabb bizony-ságot a „Hangya“, hanem példát is mutatott arra, mimódon segíti elő a tudatos anyagi erő a szellemi gyarapodást.

A békési legáció. A békési gyülekezet vezetősége és hívei megértvén, hogy a mai nehéz viszonyok között a legátusnak eddig adni szokott legátum nem áll arányban a mai drágasággal s a felemelt árú vasúti menetjegy kifizetése után megmaradó összeg alig megy az illető diákra jótétemény számba: ezért felhívást bocsátott ki az egyház a tagjaihoz és a hívek kötelezték magukat, hogy amíg békési lakosok lesznek, addig minden ünnepen meghatározott összeget fizetnek a legátusnak. Így elérték azt, hogy az eddigi 180 koronás legátum közel 500 koronára emelkedett. Az összeget nem házankénti rekvirálással gyűjti össze a legátus, hanem az egyház gondoskodik az összedeséséről. A békésieknek ez a korszerű és nemes gondolkodása buzdításul és például szolgálhatna a többi egátust elfogadó gyülekezetnek is. *Ünnepkövet.*

Hirdetés. A *felsőszabolcsi* református egyházmegye kebelében működő tanítói-egyesület felhívja azon református tanítóárúkat, kiknek édes apjuk ezen egyházmegyében működött mint rendes tanító, hogy a Jármy Katica 1000 koronás alapítvány 1917. évi kamatjának felerészére pályázhatnak. Kérvény folyó év február 25-ig László Gyula egyesületi elnökhöz Szabolcsbáka küldendő.

Új kapus a kollégiumban. Miután Farkas Sándor kollégiumi kapust az egyetem Rectora a jog- és államtudományi dékáni hivatalhoz pedellusnak kinevezte, helyét a kollégiumi gazdasági tanács Szóke János főgimnáziumi pedellussal töltötte be. Farkas Sándor 13 évi hűséges szolgálatát elismeréssel örököltette meg jegyzőkönyvében a gazdasági tanács.

HIVATALOS ÉRTEŚÍTŐ-t jelen számunkhoz nem adunk.

Pályázat.

A *pocsaji* (Bihar m.) református egyház a folyó iskolai év végéig terjedő időre, hadbavonult kántorfitanítója helyére, helyettes tanerőt alkalmaz. Fizetése az egyház pénztárából havi 80 korona; sikeres működés esetén havi 40 korona működési pótlék; az államtól kérelmezendő havi 80 korona háborús segély; egy bútorozott szobából álló lakás és temetési stóla. Kötelessége a presbiterium által kijelölt osztályok vezetése, kántori teendők ellátása s díjlevél szerinti kisebb teendők. Ha nő választatnék meg, orgonázás nem kötelező. Pályázhatnak okleveles tanítók, tanítónők, nyugdíjasok is, ha munkaképesek. Állás március 1-én foglalandó el. Kellően felszerelt kérvények február 26-ig alólírotthoz küldendők. Vasúti állomás helyben.

Pocsaj, 1918 február 9-én.

Hajdu Gyula,
iskolaszéki elnök.

UJDONSÁGOK

Bay József:

A világháború emlékére. Egyházi beszédek 2:50

Ravasz László dr.:

Látások könyve. Beszédek, elmélkedések . 12:—

Lic. Rác Kálmán:

Miért is vagyok én keresztyén? 6:—

Csekme Ferenc:

A szárnyaskerék diadala, vagy a vasút,
mint népnevelő. 2:—

Képek a parókhiáról. Rajzok és életképek.
I. kötet 2:50
II. kötet 2:50

Háborús feljegyzések a görgényi református egyházmegyének az 1916. évi oláh betöréskor menekült egyházairól . . . 5:—

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.